

בזמן שהוא נוהג לפי הוראה המתירה לו (עפ"י מנחת שלמה ח"א מד ובסו"י נא. וכיו"ב בעיקר הסברא – ע' אגרות משה או"ח ח"א קפו ואה"ע ח"ד סא, ב).
 במה דברים אמורים – במופקר (שראה שנתלקטו אותם פירות בשדה מופקר שאינו משומר. רש"י), אבל מן המשומר אסור אפילו בכחצי איסר (ואפילו כל שהוא. רמב"ם).
 רש"י מפרש הטעם לפי שנחשד שאינו מפקיר לעניים והערמה היא שמוכרם מעט מעט, לכך אסור ליקח ממנו כלום.
 ורבנו תם מפרש שהשמור בשביעית נאסר באכילה, אבל משום חשד – סתם עם הארץ אינו חשוד, ואם הוא ודאי חשוד – אסור ליקח ממנו אף מן המופקר. ורוב הפוסקים נקטו להתייר כדלעיל. [ואף לרבנו תם, כתב בספר ערוך לגר שאין בדבר איסור הנאה אלא אכילה בלבד. וכן הסכים במנחת שלמה (סו"י נא), שלא כדעת מי שרצה לאסור].

דיני אתרוג לענין מעשרות ושביעית, אם הולכים בו אחר החנטה או הלקיטה – בראש השנה יד-טו.

דף מ

**עז. א. האם יש בעצים משום קדושת שביעית? וכן בעלי קנים ובעלי גפנים?
 ב. האם מוסרים פירות שביעית למשרה ולכביסה, למלוגמא ולזילוף וכד'?**

א. לפי פרש"י (וכן נקטו התוס' בב"ק קא: והריטב"א), תלוי הדבר במחלוקת תנאים; האם עצים העומדים להסקה נוהגת בהם שביעית (כן דעת רבי יוסי שדרש לכם – לכל צרכיכם) אם לאו (תנא קמא. לכם לאכלה – בדומה לאכילה שהנאתו וביעורו שוה). ואולם עצים שהנאתם וביעורם באים כאחת (או הנאתם קודמת. עפ"י בעל המאור) כגון לולב שעיקר הנאתו לכבד את הבית וכד' – נוהגת בהם שביעית. אבל עצים העומדים להיסק, אפילו ליקטן להאיר אין נוהגת בהם שביעית לדעה זו.
 ולפי פירוש אחר (עפ"י תוס' כאן, מרש"י בב"ק קב) מחלוקת התנאים אמורה בכגון שייעד הדבר לשימוש שהנאתו וביעורו שוה, כגון עצי שמן שייעדם להאיר (/ לחמם. ריטב"א), או כגון יין (רש"י) למשרה וכבוסה [אבל סתם עצים, לדברי הכל אין בהם קדושת שביעית].

לפי פירוש זה יש לומר שגם לולב תלוי במחלוקת התנאים, ולתנא קמא אין בו קדושת שביעית, שהולכים אחר סתם עצים (ער"ן; 'כפות תמרים' בבאור פירוש הרמב"ם והרע"ב; ר"ג בכורות לא:).

מסתבר שעתה אין בלולבים קדושת שביעית מפני שאין משתמשים בהם כלל לכיבוד הבית. וכן נהגו לענין הדסים שבזמננו שאינם עומדים להנאת ריח (עפ"י מנחת שלמה נא, כג). ויש שדנו להחמיר (ע"ש ובשבט הלוי ח"א קפא).

עלי קנים ועלי גפנים שגבבם לחובה (= מחבוא. יש לפרש בדוקא וי"ל שדיבר בהווה. תוס'); ליקטם לאכילה – יש בהם משום קדושת שביעית. ליקטם לעצים – אין בהם משום קדושת שביעית (שסתמם לכך ולכך, לפיכך הולכים אחר מחשבתו. עפ"י רש"י ועתוס').

ב. אין מוסרים פירות שביעית לא למשרה ולא לכבוסה (לכם לאכלה). רבי יוסי אומר: מוסרים (לכם – לכל צרכיכם). ופירשו שאפילו לרבי יוסי אין לעשות מהם מלוגמא (= רפואה), זילוף (בבית, לריח טוב) ואפיקטיוזין (= שיקוי להקאה. לאכלה – להוציא אלו שאינם שוים בכל אדם).

- א. רש"י פירש כגון יין. ויתכן שמדובר שנפסד ואינו ראוי לאכילה, לכך אין כאן הפסד פירות שביעית. והראב"ד (הובא בשיטמ"ק לב"ק) כתב שמשרה וכביסה הואיל וחיוניים הם לכל אדם, אין בדבר משום הפסד פירות שביעית (עפ"י ערוך לגר).
- הרמב"ם (שמיטה ה, י) פסק שאין מוסרים פירות שביעית לכבוסה, אבל מינים המיוחדים לכך כגון בורית ואהל – חלה עליהם קדושת שביעית ומכבסים בהם. [יש מפרשים שלא נתמעט מ'לכם לאכלה' אלא מיני אכילה, אבל מינים שאין שייך בהם לאכלה, נתרבה מ'לכם' לכל צרכים (כס"מ). וי"א שמיני כבוסה הנאתם וביעורם שוה, אם משום שמלבינים מיד את הבגד (עפ"י כפות תמרים) או מפני שראויים הם לרחיצה (עפ"י מקדש דוד נט). וע"ע שבט הלוי ח"ה קנה. [ור"ח פירש מחלוקת ת"ק ור' יוסי ב'כגון פירות שמלבנין וכובסין בהן כגון הבורית וכיו"ב]. וצ"ע אם כוונתו למינים המיועדים מלכתחילה לכיבוס ולא לאכילה, א"כ מדוע נאסרו לשימוש העיקרי. ושנא רצונו לומר בפירות הנאכלים שלפעמים עושים בהם מעשה הבורית].
- ב. מודה רבי יוסי לאיסור סחורה בפירות שביעית (ע' ערוך לגר).

דפים מ – מא

- עח. א. כיצד פירות שביעית ודמיהם מתחללים?
ב. האם שביעית ומעשר שני מתחללים על בהמה חיה ועוף?
- א. השביעית תופסת את דמיה (כי יובל היא קדש תהיה לכם), ואולם פירות שביעית עצמם אין יוצאים לחולין (תהיה). כיצד? לקח בפירות שביעית בשר – אלו ואלו מתבערים בשביעית (בתוך זמן הביעור). לקח בבשר דגים – יצא בשר ונכנסו דגים. לקח בדגים יין – יצאו דגים ונכנסו יין וכו'. אחרון אחרון נכנס בשביעית ופרי עצמו אסור.
- לדברי רבי אלעזר, אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח (בשנת היבול הזאת... וכי תמכרו ממכר). רבי יוחנן אמר: בין דרך מקח בין דרך חילול (כי יובל היא קדש... – כקודש המתחלל בין בדרך מקח בין בדרך חילול). תניא כוותיה דר"א ותניא כוותיה דריו"ת.
- הסיק רב אשי שמחלוקתם אמורה רק בפרי שני (- דמי שביעית) אבל פרי ראשון (- פירות שביעית עצמם) לדברי הכל אין מתחללים אלא דרך מקח.
- ב. אחד שביעית ואחד דמי מעשר שני מתחללים על בהמה חיה ועוף בין חיים בין שחוטם. דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: על שחוטם ולא על חיים – גזרה שמא יגדל מהם עדרים. אמר רבא: מחלוקת בזכרים (האם גזרו בהם אטו נקבות. ירושלמי; רש"י), אבל בנקבות דברי הכל אין מתחללים על חיים משום אותו חשש.
- [כאמור, הנידון הוא בדמי מעשר שני אבל פירות מעשר עצמם אינם מתחללים אלא על מטבע שיש בו צורה, ככתוב וצרת הכסף].
- א. זה ששביעית תופסת דמיה, מבואר בדברי כמה מהראשונים שהוא הדין לאחר הביעור, איסור הפירות נתפס על הדמים (עפ"י תוס' קדושין נו: סד"ה המקדש. וכ"מ מרש"י ותוס' ע"ז סב:). ואולם יש סוברים שלאחר הביעור אין שייכת התפסה כלל שאז נעשו הפירות כשאר איסורי הנאה, ורק קודם הביעור שייכת התפסה לענין קדושת שביעית, מצד ה'קודש' שבפירות (ע' בשו"ת שבט הלוי ח"ה קנב שהביא מחלוקת אחרונים בזה; הרידב"ו והר"נ ויידענפלד).